

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Попович Д.В., Славчаник О.Р.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті досліджено сутність прибутку як економічної категорії, його значення у фінансово-господарській діяльності підприємства. Розглянуто роль прибутку у розвитку підприємства в сучасних ринкових умовах. Проведений аналіз різних підходів щодо управління прибутком. Запропоновано структурну схему управління прибутком підприємства. Виявлено необхідні умови ефективного управління і вдосконалення процесу управління прибутком підприємства.

Ключові слова: прибуток, формування прибутку, управління прибутком, підприємство, управління прибутком підприємства, система управління прибутком, функції системи управління прибутком.

Постановка проблеми. Вирішальну роль у стійкому розвитку та функціонуванні будь-якого підприємства відіграє його прибутковість. Прибуток є головною метою підприємницької діяльності та головним критерієм оцінки ефективності діяльності, а також виступає основним захисним механізмом підприємства від загрози банкрутства. В умовах високої конкуренції забезпечення ефективного управління прибутком є важливою ланкою в процесі діяльності підприємства. Для отримання позитивної динаміки прибутковості підприємства необхідна побудова ефективної системи управління прибутком. Так, постає проблема виявлення усіх переваг системи управління прибутком як основи ефективного функціонування підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування, ефективного використання та управління прибутком відображені в численній кількості робіт зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів. Зазначеній проблематиці присвятили свої роботи: І. Балабанов, І. Бланк, М. Білик, Є. Брігхем, В. Гесць, Дж. Джуран, А. Дайле, С. Дорогунцов, П. Друкер, П. Єгоров, І. Кац, А. Ковальова, Г. Крамаренко, Л. Костирко, М. Коробова, Ю. Лисенко, Л. Лігоненко, С. Підкропийний, В. Стасюк та ін. Проте деякі аспекти системи управління прибутком потребують подальшого теоретичного обґрунтування та спеціальних наукових досліджень.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасних умовах трансформаційної економіки відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління прибутком підприємств. Ці зміни відображають нову роль прибутку у діяльності суб'єктів господарювання. Для ефективного управління підприємством у цілому та таким важливим показником як прибуток, зокрема, необхідне удосконалення існуючих, а також розробка нових інструментів управління, що відповідають сучасним економічним умовам діяльності українських підприємств.

Мета статті. Метою роботи є дослідження впливу системи управління прибутком на ефективне функціонування підприємства, дослідження теоретичних і практичних основ формування прибутку підприємства та розробка шляхів щодо підвищення ефективності процесу управління прибутком підприємства в умовах фінансово-економічної кризи.

Виклад основного матеріалу. В сучасних кризових економічних умовах господарювання в Україні зростає роль суб'єктів господарювання як первинної ланки економіки. Ефективне функціонування підприємств значно впливає як на добробут власників, споживачів, так і на економічну ситуацію в країні шляхом наповнення державного бюджету сплатою податків, зборів та обов'язкових платежів. Тому, управління підприємством потребує раціонального і економічно обґрунтованого підходу до планування своєї господарської діяльності, визначення фінансової і виробничої політики, аналізу та оцінки прибутковості, а також запровадження ефективної виробничої, маркетингової та фінансової діяльності. Величина отриманого прибутку підприємством має дуже важливе значення в його діяльності, оскільки вона впливає на формування фінансових ресурсів, збільшення ринкової вартості підприємства, ефективність виробничої діяльності та на економічний розвиток держави. Саме можливість отримання прибутку націлює підприємство на здійснення нововведень, що стимулює надходження інвестицій, збільшує загальний випуск продукції і забезпечує зайнятість. При цьому, нововведення сприяють економічному зростанню, а сама націленість на отримання прибутку лежить в основі більшості нововведень. Отже, прибуток відіграє значну роль у розвитку підприємства, забезпечує інтереси його власників та персоналу, а також держави, що зумовлює необхідність дослідження питань ефективного управління розподілом та використанням прибутку підприємств.

Світова фінансова криза та тяжкі реалії сьогоднішньої української економічної ситуації впливають на формування деструктивних змін в багатьох галузях національного господарства та зниження прибутковості діяльності суб'єктів господарювання. Система управління значною частиною вітчизняних підприємств налічує багато недоліків, таких як: управління, яке базується лише на поточних цілях та досягненні максимальних кінцевих результатів в короткотерміновому періоді, відсутність елементів стратегічного управління, зокрема при розподілі та використанні прибутку, відсутність планування та системного прогнозування, а також нехтування недопустимо низькими показниками платоспроможності та високими фінансовими ризиками діяльності, що призводять до збитковості [5].

За даними Державного комітету статистики України за січень-вересень 2017 р. 31% підприємств працювали збитково, а сума чистого збитку становила 72205,2 млн. грн. [3]. Виходячи з цього, вдосконалення наразі існуючих інструментів управління прибутком підприємства до тих, які б відповідали сучасним економічним умовам та, які б враховували тактичні та стратегічні аспекти управління, є актуальним.

Загалом під управлінням прибутком підприємства розуміють побудову системи управління, що враховує тактичні та стратегічні аспекти управління, спрямована на підвищення кінцевих результатів діяльності суб'єкта господарювання, яку розглядають як сутність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких відіграє певну роль, спільна дія котрих забезпечує досягнення механізму отримання прибутку. Таким чином, система управління прибутком повинна бути логічно пов'язана із загальною системою управління підприємством, тому що прийняття управлінських рішень у всіх сферах діяльності підприємства прямо або опосередковано буде впливати на рівень прибутку, який, надає нові можливості і джерела фінансування для розвитку підприємства. Це дозволить, в свою чергу, збільшити не лише доходи підприємства, а і доходи його власників і працівників.

На величину прибутку впливає сукупність багатьох факторів, які необхідно враховувати в процесі управління. Ці фактори умовно поділяють на дві великі групи: зовнішні (тобто ті, які не залежать від підприємства) та внутрішні (ті, на які підприємство може впливати) [6].

До зовнішніх належать фактори, пов'язані із загальною економічною ситуацією, що склалася в країні, з рівнем інфляції, специфікою окремих товарних ринків, з кон'юктурою ринку, цінами на виробничі ресурси, з конкуренцією, що склалася на ринку, з впливом природних, географічних, транспортних і технічних умов на виробництво і реалізацію продукції тощо.

Внутрішні фактори є безпосереднім об'єктом впливу з боку управлінської системи підприємства. До них відносять: обсяги реалізації продукції, її собівартість, ціни, якість продукції тощо. Необхідність ефективного управління прибутком завдяки правильно сформованій системі управління ним пов'язана з роллю, яку він відіграє в розвитку підприємства та забезпеченні інтересів його власників.

Отже, управління прибутком – це процес розроблення і прийняття рішень з питань формування, розподілу і використання прибутку на підприємстві з метою забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах. До основних завдань управління прибутком можна віднести [2]:

- оцінювання прибутковості виробничої і комерційної діяльності підприємства;
- визначення підприємницького ризику;
- забезпечення максимізації розміру прибутку в межах можливостей ре-сурсного потенціалу підприємства та обмежень ринкової кон'юнктури;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку та допустимим рівнем ризику;
- забезпечення виплати високого рівня доходу власникам підприємства;
- забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку

відповідно до завдань розвитку підприємства в довгостроковому періоді;

- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства;
- виявлення резервів збільшення прибутку за рахунок виробничої діяльності, інвестиційних і фінансових операцій;
- зміцнення конкурентних позицій підприємства за рахунок підвищення ефективності розподілу і використання прибутку.

Система управління прибутком підприємства є сукупністю конкретних методик, технологій, способів та прийомів обґрунтування управлінських фінансових рішень стосовно формування затрат та доходів підприємства, а також форм їх виконання з метою забезпечення прийнятної рівня рентабельності фінансово-господарської діяльності конкретного підприємства [4].

Незважаючи на різноманітні підходи, вчені виділяють шість обов'язкових (загальноприйнятних) складових елементів системи управління прибутком підприємства: політика підприємства стосовно управління прибутком, концепція управління прибутком, принципи управління прибутком, механізм управління прибутком, інформаційна система, методи аналізу та планування прибутку (рис. 1).

Рис. 1. Складові елементи системи управління прибутком підприємства

Джерело: розроблено авторами за даними [2]

До складу основних функцій системи управління прибутком належать [3]:

- розроблення цілеспрямованої комплексної політики управління прибутком;
- формування ефективних інформаційних систем, які забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку підприємства;
- проведення аналізу формування, розподілу і використання прибутку;
- здійснення планування процесу формування, розподілу і використання прибутку;

– розроблення ефективної стимулюючої системи щодо формування прибутку та його ефективного використання;

– здійснення ефективного контролю за реалізацією прийнятих рішень у галузі формування і використання прибутку.

На сьогодні сформульовано основні принципи формування системи управління прибутком, а саме [6]:

1. Принцип інтеграції із загальною системою управління підприємством. Передбачає узгодженість цілей системи управління прибутком і стратегічних цілей розвитку підприємства, адже процес управління прибутком охоплює всі аспекти діяльності підприємства та є результатом його фінансово-господарської діяльності.

2. Принцип безперервності, що пояснюється необхідністю постійного функціонування системи управління прибутком, оскільки діяльність підприємства має безперервний характер.

3. Принцип системності, тому що метою розроблення управлінських рішень з питань управління прибутком підприємства є досягнення найбільшого економічного ефекту при існуючих ресурсних обмеженнях.

4. Принцип комплексності. Він забезпечує високу результативність формування та використання прибутку підприємством загалом.

5. Принцип динамічності управління, що вимагає швидке пристосування системи управління прибутком до постійних змін зовнішнього й внутрішнього середовища.

6. Принцип варіативності підходів до розробки окремих управлінських рішень. Полягає в розробленні та аналізі альтернативних сценаріїв розвитку господарської діяльності підприємства

та прийняття на їх основі управлінських рішень стосовно управління прибутком.

7. Принцип орієнтації на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Отже, ефективна система управління прибутком сприяє стабільному функціонуванню та розвитку підприємства через: підвищення рівня добробуту власників підприємства; забезпечення приросту ринкової вартості підприємства; підвищення його інвестиційної привабливості; здійснення розподілу прибутку відповідно до стратегії розвитку підприємства; забезпечення ефективного впливу на трудову активність працівників, що здійснюється шляхом участі працівників у розподілі прибутку; підвищення рівня платоспроможності підприємства; зменшення ризиків діяльності; реалізацію соціального розвитку підприємства; поповнення фінансових ресурсів підприємства тощо.

Висновки і пропозиції. Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який, у свою чергу, є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників.

Ефективна система управління прибутком підприємства дозволяє в повному обсязі реалізувати намічені цілі та завдання, сприяє стійкому розвитку підприємства та забезпечує його ефективну діяльність.

Відсутність єдиного методичного підходу щодо формування системи управління прибутком з ціллю ефективного функціонування підприємства стає важливим аспектом подальшого дослідження.

Список літератури:

1. Гаватюк Л.С. Прибутковість українських підприємств: реалії сьогодення / Л.С. Гаватюк, Н.В. Дармограй, Г.М. Хімійчук // Молодий вчений. – 2016. – № 1(28). – С. 40–43.
2. Гладка Л.І. Управління прибутком в сучасних умовах / Л.І. Гладка, М.О. Домащенко, М.В. Ковальова // Економіка і регіон : Наук. Вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. – 2012. – № 1(32). – С. 195–198.
3. Інформація з офіційного сайту Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства [Текст] / Н.Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку. – 2010. – № 28. – С. 125–132.
5. Прибутковість підприємства як основний показник його діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://econf.at.ua/publ/konferencija2016>.
6. Ткаченко Є.Ю. Сучасні підходи до управління прибутком промислового підприємства [Текст] / Є.Ю. Ткаченко // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2015. – № 47. – С. 270–276.

Попович Д.В., Славчаник О.Р.

Львівський національний університет імені Івана Франко

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРИБЫЛЬЮ КАК УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация

В статье исследована сущность прибыли как экономической категории, ее значение в финансово-хозяйственной деятельности предприятия. Рассмотрена роль прибыли в развитии предприятия в современных рыночных условиях. Проведенный анализ различных подходов к управлению прибылью. Предложена структурная схема управления прибылью предприятия. Выявлено необходимые условия эффективного управления и совершенствования процесса управления прибылью предприятия.

Ключевые слова: прибыль, формирование прибыли, управление прибылью, предприятие, управление прибылью предприятия, система управления прибылью, функции системы управления прибылью.

Popovych D.V., Slavchanyk. O.R.

Ivan Franko National University of Lviv

IMPROVING THE PROFITABLE MANAGEMENT SYSTEM AS A CONDITION F EFFECTIVE FUNCTIONING OF ENTERPRISES

Summary

The article examines the essence of profit as an economic category, its importance in the financial and economic activities of the enterprise. The role of profit in the development of the enterprise in the current market conditions is considered. The analysis of different approaches to profit management is carried out. The structural scheme of enterprise profit management is offered. The necessary conditions for the effective management and improvement of the enterprise profit management process are revealed.

Keywords: profit, profit generation, profit management, enterprise, enterprise profit management, profit management system, functions of profit management system.